EUROPEISKA KOMMISSIONEN

Bryssel den 9.2.2010
KOM(2010)47 slutlig

RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET OCH EUROPAPARLAMENTET

om genomförandet av rådets direktiv 91/676/EEG om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket, på grundval av medlemsstaternas rapporter för perioden 2004–2007

SEK(2010)118

RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET OCH EUROPAPARLAMENTET

om genomförandet av rådets direktiv 91/676/EEG om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket, på grundval av medlemsstaternas rapporter för perioden 2004–2007

1. INLEDNING

Rådets direktiv 91/676/EEG (nedan kallat *nitratdirektivet*) har som syfte att skydda vatten mot förorening av nitrater från jordbruket, genom ett antal insatser som medlemsstaterna måste genomföra: vattenövervakning (med avseende på nitrathalt och näringsstatus), identifiering av vatten som är förorenade eller riskerar att förorenas, förteckning av känsliga områden (områden som har avrinning till identifierade vatten), etablering av riktlinjer för god jordbrukssed och åtgärdsprogram (en rad åtgärder för att förebygga och minska kväveföroreningar) och en översyn minst vart fjärde år av förteckningen över känsliga områden och av åtgärdsprogrammen.

Enligt artikel 10 i nitratdirektivet ska medlemsstaterna vart fjärde år efter anmälan av direktivet lämna en rapport till kommissionen. Rapporten ska innehålla information avseende riktlinjerna för god jordbrukssed, förtecknade känsliga områden, resultaten från vattenövervakning och en sammanfattning av relevanta aspekter i åtgärdsprogram som utarbetats i relation till kvävekänsliga områden.

Syftet med denna rapport är att informera Europaparlamentet och rådet om situationen för genomförandet av nitratdirektivet i enlighet med direktivets artikel 11. Rapporten bygger på information som medlemsstaterna har lämnat för perioden 2004–2007 och den åtföljs av samlade kartor om kvävetrycket från jordbruket, uppgifter om vattenkvalitet och förtecknade kvävekänsliga områden som ingår i kommissionens arbetsdokument **(**SEK(2010)118**)**. Detta är första gången som alla de 27 medlemsstaterna måste lämna in en rapport[1]. Rapporten gäller därför i princip för EU-27, men innehåller också en jämförelse med den tredje rapporteringsperioden som gällde tidigare EU-15 och ett antal nya medlemsstater. Jämförelser med föregående rapporteringsperiod kan inte göras för alla nya medlemsstater eftersom många av dem har lämnat sin första rapport[2]. Rapporterna lämnades in under 2008–2009. Flera medlemsstater lämnade tilläggsuppgifter under 2009, främst i fråga om vattenkvalitet.

2. HUR TRYCKET FRÅN JORDBRUKET HAR UTVECKLATS SEDAN FÖREGÅENDE RAPPORTERINGSPERIOD

Den gradvisa minskning av användningen av mineraliska kvävegödselmedel som inleddes i början av 1990-talet stabiliserades under perioden 2004–2007 inom EU-

[1] Bland dem ingår Rumänien och Bulgarien, om än utan obligatorium. Bulgarien lämnade också uppgifter om vattenkvalitet för perioden 2000–2003.

[2] Cypern, Tjeckien, Estland och Ungern lämnade år 2004 rapporter för perioden 2000–2003.

15. Inom EU-27 visar kväveanvändningen en lätt stigande tendens[3]. Jämfört med föregående rapporteringsperiod hölls den totala årskonsumtionen av mineraliska kvävegödselmedel på en stabil nivå på omkring 9 miljoner ton i EU-15[4] medan den i EU-27 ökade med 6 % (från 11,4 till 12,1 miljoner ton).

Förbrukningen av mineralfosforgödsel minskade med 9 % inom EU-15, medan den endast minskade med 1 % inom EU-27, jämfört med föregående rapporteringsperiod[4].

Den sjunkande tendens för antalet djur som noterades för föregående rapporteringsperiod stabiliserade sig under perioden 2004–2007. En jämförelse mellan 2003 och 2007[5] visar att antalet svin och fjäderfä – med undantag av värphöns – minskade inom EU-15, medan antalet getter, får och nötkreatur ökade något. Mängden mjölkboskap ökade med 7,6 % i EU-15. För EU-27 noteras liknande tendenser trots att man kan notera en mer uttalad minskning av mängden fjäderfä – utom värphöns.

Den årliga mängden kväve från djurhållning jämnt fördelad över jordbruksmarken inom EU-27 har minskat från 9,4 till 9,1 miljoner ton mellan 2003 och 2007 och från 7,9 till 7,6 inom EU-15. Kvävetrycket från jordbruk varierar starkt mellan medlemsstaterna[6]. Bland annat Nederländerna, Belgien-Flandern och Frankrike-Bretagne hör till de områden som har ett starkt tryck från näringsämnen. Medlemsstaterna i Östeuropa har i regel ett svagare tryck på grund av mindre tillförsel av gödselmedel och lägre djurtäthet.

Bidraget från jordbrukets kvävebelastningar på ytvatten håller på att minska i flera medlemsstater. Trots detta är bidraget från jordbruket fortsättningsvis relativt högt. I de flesta medlemsstater härrör över 50 % av de totala kväveutsläppen till ytvatten från jordbruk. I stora delar av Europa kommer kvävebelastningen i avrinningsområden till stor del från diffusa källor[7].

3. VATTENKVALITET, STATUS OCH TENDENSER

Övervakningsnät

En adekvat vattenövervakning är av central betydelse för bedömning av vattenkvaliteten och kräver ett representativt övervakningsnät över hela territoriet för grund-, yt- och havsvatten. Flera medlemsstater införlivar kväveövervakning i de nät som inrättats enligt ramdirektivet för vatten[8]. I tio medlemsstater var under den aktuella rapporteringsperioden 50 % av övervakningsstationerna desamma i databaserna för nitratdirektivet och ramdirektivet för vatten.

---

3 Se bilderna 1A och 1B i arbetsdokumentet.

4 Baserat på OECD-statistik för 2003–2007. Databasen innehåller inga uppgifter om Belgien och Irland. Irland lämnade sina egna uppgifter.

5 Se tabell 3 i arbetsdokumentet.

6 Se kartorna 1–6 i arbetsdokumentet.

7 Se karta 7 i arbetsdokumentet.

8 Direktiv 2000/60/EG.

Det totala antalet provtagningsplatser i EU-27 är 31 000 för grundvatten och 27 000 för ytvatten. Antalet platser i EU-12 är betydligt lägre än i EU-15 – 7 000 för grundvatten och 5 000 för ytvatten. Jämfört med föregående rapporteringsperiod har antalet provtagningsplatser för grundvatten i EU-15 ökat från 20 000 till 24 000, medan antalet provtagningsplatser för ytvatten låg kvar på 22 000. Det totala antalet platser som även användes under föregående rapporteringsperiod (vilket möjliggör tendensberäkningar) uppgår till 18 000 för grundvatten och 14 000 för ytvatten.

Antalet provtagningsplatser för grundvatten är i genomsnitt 13,7 per 1 000 km^2 och den högsta tätheten finns i Belgien, Malta och Danmark (99, 44 respektive 34 platser per 1 000 km^2) medan den lägsta tätheten finns i Finland, Sverige och Litauen (0,2, 0,4 respektive 0,8 platser per 1 000 km^2). De flesta medlemsstater har lämnat övervakningsuppgifter för grundvatten på olika djup, från 0–5 m till över 30 m. Ett litet antal medlemsstater har lämnat uppgifter om övervakningsfrekvensen, som varierar från 1 (Nederländerna) till 4 gånger per år (Belgien, Frankrike, Slovenien och Slovakien).

Antalet provtagningsplatser för sött ytvatten är i genomsnitt 7,4 per 1 000 km^2 landområde, med den högsta tätheten i Malta, Belgien och Förenade kungariket (114, 29 respektive 36 per 1 000 km^2) och den lägsta tätheten i Finland (0,5 platser per 1 000 km^2). De flesta medlemsstater med havsvatten har också övervakningsplatser för detta vatten. Övervakningsfrekvensen för ytvatten varierar från i genomsnitt 7,4 gånger per år i Rumänien upp till 26 gånger per år vid vissa övervakningsplatser i Tyskland och Slovenien.

Medlemsstaterna rapporterade georeferensuppgifter för vattenkvaliteten på grundval av vilka samlade kartor[9] för vattenkvalitet kunde ritas upp rörande kväveförorening och vattnens näringsstatus.

Grundvatten

Under perioden 2004–2007 hade 15 % av övervakningsstationerna i EU-27 i genomsnitt nitrathalter på mer än 50 mg nitrat per liter[10], varav 6 % låg inom området 40–50 mg nitrat per liter och 13 % inom området 25–40 mg nitrat per liter. Cirka 66 % av grundvattenstationerna hade halter under 25 mg nitrat per liter. Inom EU-15 låg 17 % över 50 mg per liter, 6 % inom området 40–50 mg per liter, 15 % inom området 25–40 mg per liter och 62 % under 25 mg per liter[11]. Regionerna med högre halter (över 40 mg per liter) omfattar delar av Estland, sydöstra delen av Nederländerna, Belgien-Flandern, de centrala delarna av England, flera delar av Frankrike, norra Italien, nordöstra Spanien, sydöstra Slovakien, södra Rumänien, Malta och Cypern. Även många stationer längs Medelhavskusten har relativt höga värden.

Tendenser rörande grundvattenkvalitet

De flesta medlemsstater som rapporterade för den föregående perioden har jämfört uppgifterna från den aktuella perioden med uppgifter från den föregående, däribland

9 Se kartorna 8–15 i arbetsdokumentet.

10 Enligt nitratdirektivet är gränsvärdet 50 mg NO_3-/l.

11 Se bild 2 i arbetsdokumentet.

vissa av de nya medlemsstaterna (Bulgarien, Cypern, Estland och Ungern)[12]. Sverige lämnade inga tendensuppgifter, eftersom nästan allt grundvatten i Sverige innehåller mindre än 25 mg nitrat per liter och ett mindre antal övervakningspunkter har granskats för denna rapporteringsperiod. Tendenser kunde inte bestämmas för Grekland på grund av bristen på uppgifter och inte heller för Polen, Litauen, Lettland, Malta, Rumänien, Slovenien och Slovakien som lämnade in rapporter för första gången.

En jämförelse med uppgifter från den föregående rapporteringsperioden[13] visar att inom EU-15[14] överväger oförändrade eller nedåtgående tendenser (66 % av övervakningsplatserna, varav 30 % har nedåtgående tendenser). 34 % av övervakningsstationerna har dock fortfarande uppåtgående tendenser. I de nya medlemsstater som har jämfört sina uppgifter med den föregående periodens uppgifter (Bulgarien, Cypern, Estland och Ungern) har 80 % stabila värden, 11 % har en nedåtgående tendens och 9 % har en uppåtgående tendens. Till de medlemsstater som har uppåtgående tendens vid mer än 30 % av övervakningsplatserna hör Belgien, Frankrike, Spanien, Portugal, Tyskland, Irland, Italien och Förenade kungariket. Med undantag av Irland har dessa medlemsstater dock en liknande andel eller t.o.m. högre andel stationer där kvaliteten tenderar att förbättras. Tendensanalysen per vattenkvalitetsklass[15] visar att flera medlemsstater har en fortsatt ökande andel punkter som överskrider 50 mg per liter, bland dem Belgien, Danmark, Grekland, Spanien, Frankrike, Irland, Italien, Nederländerna och Förenade kungariket. Andelen punkter med över 50 mg per liter minskade i Österrike, Tyskland, Finland, Luxemburg och Portugal. Uppgifterna måste dock tolkas försiktigt eftersom övervakningstätheten ökade betydligt i flera medlemsstater och detta kan påverka andelen punkter per kvalitetsklass.

Grundvattnets djup

Det djupare grundvattnet är mindre förorenat än grundvatten som befinner sig närmare ytan. Skiktet med den högsta andelen punkter där nitrathalten överstiger 50 mg per liter ligger på 5–15 meters djup.[16]

Sött ytvatten

Under perioden 2004–2007 hade 21 % av övervakningsstationerna för ytvatten i EU-27 en genomsnittlig nitrathalt under 2 mg per liter och 37 % hade en halt på mellan 2 och 10 mg per liter. I genomsnitt låg halten mellan 40 och 50 mg per liter vid 3 % av stationerna och över 50 mg per liter vid 3 % av stationerna. För EU-15 är motsvarande siffror 24 % med mindre än 2 mg per liter, 30 % med 2–10 mg per liter, 4 % med 40–50 mg per liter och 4 % med mer än 50 mg per liter.

Till de medlemsstater som har den högsta andelen stationer med en halt under 2 mg/l hör Sverige (97 %), Bulgarien (76 %), Finland (59 %) och Portugal (50 %). Högsta

---

12 Tjeckien lämnade inga uppgifter om vattenkvalitet i sin rapport för 2000–2003, och därför kunde tendensanalys inte genomföras.

13 Se bild 3 i arbetsdokumentet.

14 Utom Sverige, av de skäl som anges ovan.

15 Se tabell 1 i arbetsdokumentet.

16 Se bild 4 i arbetsdokumentet.

andelen stationer med över 50 mg/l fanns i Malta (43 %), Belgien (10 %) och Förenade kungariket (7 %).[17]
Särskilt i England, Flandern och Bretagne förekommer höga värden över 40 mg/l. I de nya medlemsstaterna har delar av Tjeckien och Ungern och ett fåtal områden i Polen höga nitrathalter i ytvatten (över 25 mg/l)[18]

Tendenser rörande kvaliteten på sött ytvatten

Jämfört med föregående rapporteringsperiod håller nitrathalten på att sjunka eller är stabil vid 70 % av övervakningspunkterna i EU-15. Frankrike har den högsta andelen stationer med bättre kvalitet (18 %)[19] medan Grekland[20] (41 %) och Luxemburg (30 %) har den högsta andelen stationer med sämre vattenkvalitet[21]. Italien och Belgien har en relativt hög andel stationer med ökande kvalitet (10 % för Italien, 13 % för Belgien), men en liknande andel stationer med sjunkande kvalitet. Till regionerna med en förhållandevis stor andel starkt ökande nitrathalter hör även västra England, Grekland och östra delen av Po-deltat i Italien.[22] Det sistnämna har dock också en relativt stor andel områden med starkt sjunkande tendens. Bland de nya medlemsstater som har rapporterat tendenser har Cypern den högsta andelen förbättringstendenser (26 %) medan Estland har den högsta andelen försämringstendenser (10 %).[23] Tendensanalysen per vattenkvalitetsklass[24] visar att andelen punkter med mer än 50 mg per liter fortfarande håller på att öka i flera medlemsstater, särskilt i Belgien och Förenade kungariket. Andelen punkter med över 50 mg per liter minskade i Frankrike och Italien, medan flera medlemsstater inom EU-15 inte hade ytvattenpunkter med värden över 50 mg per liter (Österrike, Tyskland, Grekland, Finland, Irland, Luxemburg, Portugal och Sverige). Uppgifterna bör dock tolkas med försiktighet eftersom ändringar i övervakningstätheten kan påverka andelen punkter per vattenkvalitetsklass.

Näringsstatus i ytvatten

Medlemsstaterna använde olika slags kriterier för bedömningen av näringsstatus i sött ytvatten och därför är det svårt att göra jämförelser mellan medlemsstaterna. Klorofyll-a, totalt kväve, totalt fosfor och ortofosfat är ofta använda parametrar, och 17 medlemsstater har rapporterat om näringsstatus i sina vatten med användning av en eller flera av dessa parametrar. Vid 40 % av de EU-stationer[25] för vilka näringsstatus rapporterades definieras ytvattnet som oligotroft eller ultraoligotroft, medan vattnet vid 33 % av stationerna definieras som eutroft eller hypertroft. Malta och Ungern har den högsta andelen hypertrofa vatten medan Bulgarien och Lettland har den högsta andelen oligotrofa vatten[26].

---

17 Se bild 5 i arbetsdokumentet.
18 Se kartorna 11, 12 och 14 i kapitel I i arbetsdokumentet.
19 Minskningen av nitrathalt minst 5 mg per liter.
20 Grekland lämnade uppdaterade uppgifter men på grund av sen inlämning kunde dessa dock inte beaktas och de först lämnade uppgifterna presenteras.
21 Ökningen av nitrathalt minst 5 mg per liter.
22 Se karta 13 i arbetsdokumentet.
23 Se bild 6 i arbetsdokumentet.
24 Se tabell 2 i arbetsdokumentet.
25 EU-27 minus Cypern, Danmark, Estland, Grekland, Italien, Frankrike, Luxemburg, Nederländerna, Polen och Förenade kungariket, på grund av obefintliga eller ofullständiga uppgifter.
26 Se bild 7 i arbetsdokumentet.

Inte alla medlemsstater som har havsvatten rapporterade om havsvattnets kvalitet, vilket gör det svårt att göra en bedömning på europeisk nivå.

4. FASTSTÄLLANDE AV NITRATKÄNSLIGA OMRÅDEN

Medlemsstaterna måste fastställa och förteckna känsliga områden, dvs. landområden inom deras territorium som har avrinning till förorenade vatten eller vatten som riskerar att förorenas om inga åtgärder vidtas. Minst vart fjärde år måste medlemsstaterna se över och vid behov revidera förteckningen över nitratkänsliga områden på grundval av resultaten från vattenövervakning. Medlemsstaterna kan, i stället för att förteckna särskilda områden, också välja att genomföra ett åtgärdsprogram på hela sitt territorium. Österrike, Danmark, Finland, Tyskland, Irland, Litauen, Luxemburg, Malta, Nederländerna och Slovenien har valt detta alternativ.

Av hela området för EU-27 har 39,6 %[27] förtecknats som känsligt område, och i detta ingår ytan för medlemsstater som tillämpar åtgärdsprogram på hela sitt territorium. Jämfört med den föregående rapporteringsperioden har den totalyta som i EU-15 förtecknats som känsligt område eller som är föremål för åtgärdsprogram för hela territoriet ökat med 1 % och representerar nu 44,6 % av totalytan i EU-15. Särskilt Portugal, Belgien och Italien har under perioden 2004–2007 ökat ytan för känsliga områden. Spanien ökade även ytan för känsliga områden under 2008–2009.

5. ÅTGÄRDSPROGRAM

Medlemsstaterna måste inrätta ett eller flera åtgärdsprogram som tillämpas på förtecknade känsliga områden eller på hela territoriet om medlemsstaten har valt det alternativet. Dessa åtgärdsprogram bör åtminstone innehålla de åtgärder som anges i bilagorna II och III till nitratdirektivet. Dessa åtgärder är bland annat inriktade på perioder under året då gödsling förbjuds, minsta obligatoriska lagringskapacitet för stallgödsel, begränsning av spridning av gödsel på mark och på områden nära vatten eller sluttande områden.

Alla medlemsstater har inrättat ett eller flera åtgärdsprogram för sitt territorium och har i sina rapporter lämnat uppgifter om nyligen inrättade åtgärdsprogram och revideringar efter den obligatoriska periodiska översynen.

Flera medlemsstater har använt möjligheten enligt nitratdirektivet att utforma och genomföra olika åtgärdsprogram på enskilda nitratkänsliga områden eller delar av sådana områden. Till dessa länder hör Frankrike, Portugal, Spanien, Förenade kungariket, Belgien, Italien, Polen och Rumänien.

De flesta åtgärdsprogram omfattar de obligatoriska åtgärderna, men vissa av dem måste stärkas ytterligare så att de ger tillräckligt skydd av vattenkvaliteten mot kväveförorening. De främsta bristerna hör samman med lagringsbestämmelser, balanserad gödsling och fastställandet av perioder då gödsling förbjuds.

---

[27] Baserat på uppgifter för år 2007, se tabell 4 bild 8 och karta 16 i arbetsdokumentet.

Enligt nitratdirektivet begränsas spridning av stallgödsel på mark till 170 kg N/ha per år i förtecknade områden som omfattas av åtgärdsprogram. Denna norm ingår i nästan alla åtgärdsprogram.

Lagringskapaciteten för stallgödsel har ökat ytterligare under den senaste rapporteringsperioden. Trots detta anger medlemsstaterna att otillräcklig lagringskapacitet för stallgödsel är en av de oftast förekommande svårigheterna vid genomförande av åtgärdsprogram. Lagringskapaciteten ska vara tillräcklig för att klara perioder när spridning av gödselmedel är förbjuden eller omöjlig på grund av klimatförhållanden. Jordbrukarnas brist på ekonomiska resurser anges som hinder för att uppföra nya lageranläggningar.

Huvuddelen av de jordbrukare som blev föremål för kontroll visade en hög grad av efterlevnad av åtgärdsprogrammens regler. Trots detta rapporterades följande svårigheter vid genomförandet av åtgärdsprogram:

- Jordbrukarna för inte exakt bok över spridning av stallgödsel och gödselmedel.

- Jordbrukarnas bristande medvetenhet, särskilt på små gårdar. Många sådana jordbrukare har svårigheter med att förstå åtgärdsprogrammens åtgärder på grund av bristande kunskap.

Ett antal medlemsstater (t.ex. Österrike och Nederländerna) rapporterar att jordbrukarnas medvetenhet överlag när det gäller naturmiljön har förbättrats, vilket bland annat har lett till bättre hantering av stallgödsel och gödselmedel.

I kapitel III i arbetsdokumentet hänvisas till några exempel på framsteg som i flera medlemsstater gjorts tack vare åtgärdsprogrammen.

Kommissionen är också medveten om att det finns ett ökande intresse för initiativ rörande bearbetning av stallgödsel. I flera medlemsstater, särskilt i regioner med intensiv boskapsproduktion och höga överskott av näringsämnen, bearbetas stallgödsel i syfte att få slutprodukter som enkelt kan transporteras för export eller produkter med en ändrad näringssammansättning som ger möjlighet till bättre förvaltning av näringsämnen och därmed ett lägre överskott av dem. Bearbetningsteknikerna varierar från enkel teknik där vätskefas och fast fas separeras från varandra till mer avancerade tekniker som torkning, kompostering eller förbränning av fasta faser och biologisk behandling, membranfiltrering och fysikalkemiska tekniker för vätskefaserna. Teknikerna kombineras ofta med nedbrytningsprocesser i biogasanläggningar för energiproduktion. Det är också intressant att notera att det har inrättats flera stora initiativ till kooperativ där stora grupper av jordbrukare gör gemensamma investeringar i anläggningar för bearbetning av stallgödsel. Sådana initiativ finns nu i Spanien, Nederländerna och Belgien.

Likaså bör nämnas att det finns ett ökat intresse bland djurhållare att tillämpa anpassade utfodringstekniker som kvävefattiga dieter, utfodring i flera faser med anpassat foder beroende på tillväxtskede och avancerad foderhantering som ger totalt sett effektivare användning av djurfoder. De avancerade teknikerna för foderbearbetning bidrar till effektivare foderomvandling och minskade utströmmar av näringsämnen.

6. UNDANTAG

Enligt nitratdirektivet kan undantag beviljas rörande den högsta tillåtna mängden, 170 kg kväve per hektar och år, förutsatt att man kan visa att direktivets syften fortfarande uppnås och att undantaget grundar sig på objektiva kriterier såsom lång vegetationsperiod, grödor med stor kväveupptagningsförmåga, högt nederbördsöverskott eller jord med exceptionellt stor denitrifikationskapacitet. För undantag krävs ett kommissionsbeslut efter en ståndpunkt från den föreskrivande kommittén för nitrater som bistår kommissionen vid genomförandet av direktivet. Ett lämpligt val av nitratkänsliga områden och åtgärdsprogram som fullständigt överensstämmer med nitratdirektivet är förutsättningarna för undantag, och ett undantag gäller endast under åtgärdsprogrammets giltighetstid. En förteckning över undantag som beviljats fram till december 2009 finns i kapitel II i arbetsdokumentet.

7. PROGNOS OM VATTENKVALITETEN

Många medlemsstater lämnade uppgifter om metoder (tendensanalys och simuleringsmodeller) för uppskattning av tendenser för tryck från jordbruket och/eller utveckling av vattenkvaliteten. Sådana uppgifter lämnades inte av Cypern, Frankrike, Grekland, Lettland, Malta, Portugal, Rumänien och Slovenien. Irland lämnade inga uppgifter om simuleringsmodeller men angav åtgärder och utvecklingar som sannolikt kommer att påverka vattenkvaliteten positivt i framtiden.

Likadant som för den föregående rapporteringsperioden lämnade endast ett fåtal medlemsstater kvantitativa uppgifter om tidsskalan för antingen stabilisering av föroreningsnivån eller återhämtning av vattenkvaliteten. Många medlemsstater pekar ut svårigheterna med att göra sådana prognoser, främst med hänvisning till osäkerheter rörande klimatet och transportprocesserna i jordar och det faktum att man utöver jordbruksåtgärder har vidtagit andra åtgärder för att förbättra vattenkvaliteten.

Allmänt taget och trots de förbättringar som nåtts i fråga om vattenkvalitet kommer det fortfarande att dröja flera år eller årtionden innan vattenkvaliteten återhämtar sig till fullo som en följd av åtgärdsprogrammen och ändringar av jordbruksmetoderna. I de få fall där uppgifter har lämnats om tidsskalan för en väsentlig återställning av vattenkvaliteten varierar denna skala från 4–8 år (Tyskland och Ungern) till flera årtionden för djupare grundvatten (Nederländerna).

8. ÖVERTRÄDELSEFÖRFARANDEN

Nitratdirektivet har fortfarande inte genomförts fullständigt, främst på grund av otillräcklig förteckning av nitratkänsliga områden och bristande efterlevnad av åtgärdsprogrammen. Kommissionen för en fortlöpande dialog med alla medlemsstater i syfte att nå upp till efterlevnad och har för närvarande tre pågående överträdelseförfaranden. Förfarandet mot Spanien gäller förteckningen av känsliga områden och åtgärdsprogrammens innehåll, medan förfarandena mot Frankrike och Luxemburg gäller åtgärdsprogrammen.

9. KOPPLINGARNA TILL ÖVRIG EU-POLITIK

Nitratdirektivet hör nära samman med övrig EU-politik inom områdena för vatten, luft, klimatförändring och jordbruk. Erfarenheterna från genomförandet och mer avancerade vetenskapliga insikter om synergieffekterna från kväveåtgärdsprogrammen tyder på det värdefulla med att genomförandet inom dessa politikområden görs fullt ut. En nyligen utförd undersökning[28] om samordnade åtgärder inom jordbruket för att minska ammoniakutsläppen har visat hur genomförandet av nitratdirektivet har medfört viktiga fördelar för luften och för minskade utsläpp av växthusgaser. Närmare uppgifter om kopplingarna mellan politikområden finns i kapitel 4 i arbetsdokumentet**.**

10. SLUTSATSER

Denna rapportomgång omfattar för första gången alla 27 medlemsstaterna. Alla nya medlemsstater har lagt upp övervakningsnät, förtecknat känsliga områden och inrättat åtgärdsprogram.

I fråga om vattenkvaliteten visar 66 % av övervakningsstationerna stabila eller minskande nitrathalter i grundvatten. Vid 34 % av stationerna observerades dock fortfarande en ökning av nitratföroreningar och 15 % hade nitrathalter som överskred kvalitetströskeln 50 mg per liter. Inom grundvattenförekomsterna var nitrathalten högre på grundare nivåer än på djupare nivåer. Den högsta andelen förorenat vatten finns mellan 5 och 15 meter under ytan.

I fråga om vattenkvaliteten visar 70 % av övervakningsstationerna stabila eller minskande nitrathalter i sött ytvatten. I 3 % av fallen överskrider halten 50 mg per liter medan halten i 21 % av fallen underskrider 2 mg per liter. Vid 33 % av stationerna för övervakning av näringsstatus definierades vattnet som eutroft eller hypertroft. Trycket från jordbruket när det gäller kväveförorening av ytvatten har minskat i många medlemsstater, men jordbruket bidrar fortfarande starkt till kvävebelastningen av ytvatten.

I EU-15 kan en ytterligare ökning av ytan för känsliga områden observeras jämfört med den föregående rapporteringsperioden. Andelen förtecknade områden ökade från 43,7 % till 44,6 % i EU-15, medan motsvarande siffra för EU-27 är 39,6 %, inklusive medlemsstater som tillämpar en åtgärdsplan på hela sitt territorium. Uppgifterna om vattenkvalitet visar dock att det i flera regioner, både för EU-15 och för EU-12, behövs ytterligare förteckning av känsliga områden enligt de kriterier som anges i nitratdirektivet.

Åtgärdsprogrammens kvalitet ökade ytterligare jämfört med föregående rapporteringsperiod i EU-15, även om kvalitetsökningen ofta drivs på med hjälp av överträdelseförfaranden. Alla nya medlemsstater inrättade åtgärdsprogram, men flera program måste förbättras för att ge full efterlevnad av kraven i nitratdirektivet, särskilt i fråga om bestämmelserna rörande uppbyggnad av lagringskapacitet, balanserad gödsling och fastställandet av perioder då spridning på mark är förbjuden.

---

[28] Kommissionens rapport om samordnade åtgärder inom jordbruket för att minska ammoniakutsläpp (Integrated measures in agriculture to reduce ammonia emissions), Alterra 2007.

Det är ytterst viktigt att jordbrukarna får tillgång till information och utbildning och att det finns effektiva kontrollsystem för att säkerställa att programmen inom området genomförs effektivt.

I områden med intensiv boskapsskötsel observeras ett ökat intresse för tekniker för bearbetning av stallgödsel, vilket ger möjlighet till effektivare hantering av näringsämnen, ofta i kombination med energiproduktion via biogas. Effektiv hantering av näringsämnen är en viktig faktor när det gäller att minska gårdarnas kostnader.

Erfarenheterna av genomförande och avancerade vetenskapliga insikter om synergieffekter av åtgärder inom nitratåtgärdsprogrammen tyder på att kvävepolitiken kräver ett samordnat synsätt där man beaktar hela kvävecykeln, och att genomförandet av nitratdirektivet medför märkbara fördelar när det gäller att minska utsläpp av ammoniak och växthusgaser samt även fördelar inom det vidare området rörande vattenskydd enligt ramdirektivet för vatten. I framtiden kommer det att behövas starkare fokus på denna aspekt av kvävehantering såväl som ett adekvat och kontinuerligt stöd från forskarvärlden på både nationell och europeisk nivå.

Kommissionen kommer att fortsätta sitt arbete med medlemsstaterna för att förbättra genomförandet, med det gemensamma syftet att skydda vatten. Kommissionen kommer att vidta rättsliga åtgärder i de fall den anser det nödvändigt.